

Nord Stream

The new gas supply route for Europe

Ympäristövaikutusten arviointiselostus

Itämeren poikki kulkeva maakaasuputkilinja

Ympäristövaikutusten arviointi Suomen
talousvyöhykkeellä

Helmi­kuu 2009

Sisällysluettelo

Luku 0.....	1
0 Yhteenveto	3
0.1 Nord Stream -putkilinja ja ympäristövaikutusten arviointi	3
0.2 Ympäristövaikutusten arviointimenettely.....	4
0.2.1 Nord Streamin kansallinen YVA-prosessi	4
0.2.2 Yleisön osallistuminen	5
0.3 Yhteenveto tärkeimmistä ympäristökysymyksistä.....	6
0.4 Hankkeen kuvaus	8
0.4.1 Perustelut hankkeelle.....	8
0.4.2 Hankkeesta vastaava taho – Nord Stream AG.....	9
0.4.3 Putkilinjan reitti	9
0.4.4 Hankkeen toiminnot	11
0.4.5 Käyttö	14
0.4.6 Käytöstä poistaminen.....	15
0.5 Vaihtoehdot kansallisessa ympäristövaikutusten arvioinnissa.....	16
0.6 Ympäristövaikutukset hankealueella.....	17
0.6.1 Yhteenveto fyysikaaliseen ja kemialliseen ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista	18
0.6.2 Yhteenveto biottiseen ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista	19
0.6.3 Yhteenveto suojelualueisiin kohdistuvista vaikutuksista	21
0.6.4 Yhteenveto talouselämään ja ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista	22
0.6.5 Yhteenveto käytöstä poistamisen vaikutuksista.....	26
0.6.6 Yhteenveto odottamattomien tapahtumien vaikutuksista.....	26
0.6.7 Yhteenveto reittivaihtoehtojen ympäristövaikutusten vertailusta	27
0.7 Ehkäisy- ja lievennystoimet.....	30
0.7.1 Suunnitteluvaiheen toimet	30
0.7.2 Rakennus- ja käyttövaiheen toimet	30
0.8 Ehdotus seurantaohjelmasta	31
Luku 1	33
1 Johdanto.....	35

Luku 2	39
2 Taustatiedot	41
2.1 Hankkeen historia tähän päivään saakka	41
2.1.1 1980–1990: Venäläis-pohjoismaiset aloitteet uusien toimitushankkeiden käynnistämiseksi	41
2.1.2 1990–1995: Yamal-putkilinjan rakentaminen	41
2.1.3 1995–2000: North Transgas Oy:n (NTG) tutkimukset	42
2.1.4 2000–2001: Itämeren kautta – paras vaihtoehto uudelle energiatoimitusreitille Eurooppaan	44
2.1.5 2001–2006: NTG:stä tulee North European Gas Pipeline	45
2.1.6 Nord Stream AG:n perustaminen.....	47
2.2 Tietoja yhtiöstä	48
2.2.1 Toimija	48
2.2.2 Nord Streamin organisaatio	48
2.3 Nord Stream -hankkeen taloudellinen ja sosiopoliittinen perusta: Euroopan energiatoimitusten varmistaminen	49
2.3.1 Uusia maakaasun tuontikapasiteetteja tarvitaan vastaamaan EU:n kasvavaan maakaasun kysyntään.....	49
2.3.2 Venäjän strateginen merkitys EU:lle maakaasun toimittajana	51
2.3.3 EU:n ja Aasian kilpailu Venäjän maakaasusta.....	53
2.3.4 Nord Stream -putkilinja keskeisenä osana Euroopan laajuisia energiaverkostoja	54
2.4 Nord Stream -hankkeen ympäristöä koskeva perustelu.....	57
2.4.1 Polttoainetyypin valinta	57
2.4.2 Maakaasun lähde ja siirtotapa	58
2.4.3 EU:n mahdollisten maakaasuratkaisujen päästöjen vertailu	60
2.4.4 Mahdollisuudet ympäristönsuojeluun liittyviin etuihin.....	60
2.4.5 Yhteenveto	61
Luku 3	63
3 Projektin kuvaus	65
3.1 Yleistä	65
3.1.1 Suomen YVA-selostuksessa käsiteltävät projektin toiminnot	65
3.1.2 Yhteenveto projektista.....	67
3.2 Putkilinjan reitti.....	70
3.2.1 Putkilinjan reitin kehitys.....	70
3.2.2 Putkilinjan reitin yksityiskohdat	72
3.3 Yksityiskohtainen suunnittelu	76
3.3.1 Rakennesuunnittelu	76
3.3.2 Putkilinjan materiaalisuunnittelu ja ruosteenesto	77

3.4 Asennuksen logistiikka.....	85
3.4.1 Logistiikkaratkaisu.....	85
3.4.2 Putkikappaleiden ja pinnoitusmateriaalien kuljetus pinnoituslaitoksiin	86
3.4.3 Pinnoituslaitokset ja väliaikaiset varastointialueet	87
3.4.4 Putkien kuljetus merialueelle	90
3.4.5 Sijoitettavan kiviaineksen kuljetus.....	92
3.5 Rakentaminen	94
3.5.1 Aikataulu – suunnittelu ja toteutus	94
3.5.2 Reitti-, suunnittelu- ja rakennustutkimukset	95
3.5.3 Merenpohjan muokkaustoimenpiteet	100
3.5.4 Infrastruktuurin risteäminen (kaapelit ja putkilinjat).....	106
3.5.5 Asennusvaiheet, alukset ja välineet	110
3.5.6 Putkien yhdistäminen	119
3.5.7 Rantautumispaikat	121
3.6 Käyttöönnoton esivalmistelut	121
3.6.1 Putken täyttäminen, puhdistaminen ja mittaaminen	122
3.6.2 Järjestelmän painetesti ja putkien yhdistäminen	123
3.6.3 Vedenpoisto	124
3.6.4 Kuivaus	124
3.7 Käyttöönotto.....	124
3.8 Käyttöratkaisu	125
3.8.1 Putkijärjestelmän päälaitokset.....	125
3.8.2 Putkilinjan segmentoitu suunnittelupaine	126
3.8.3 Putkilinjan hallintajärjestelmä	128
3.8.4 Putkilinjan normaalit toiminnot	131
3.8.5 Siirtotoiminnot	131
3.8.6 Huoltotoimet.....	132
3.8.7 Rakennesuunnittelutoimet.....	134
3.8.8 Henkilöstö	134
3.9 Käytöstä poistaminen.....	135
3.10 Hankkeen suhde muihin projekteihin.....	136
3.10.1 Kaapelit ja putkilinjat	136
3.10.2 Maa-aineksen otto.....	137
Luku 4	139
4 Ympäristövaikutusten arviointimenettely	141
4.1 Espoon sopimuksen mukainen valtioiden rajat ylittävä menettely.....	141
4.1.1 Espoon sopimuksen mukainen menettely Nord Stream -hankkeen yhteydessä.....	141
4.1.2 Menettelyn soveltaminen ja julkiset kuulemiset	143

4.2 Ympäristövaikutusten arviointi ja osallistuminen Suomessa	144
4.2.1 YVA-menettelyn soveltaminen	144
4.2.2 YVA-menettelyn osapuolet	145
4.2.3 YVA-menettely Nord Stream -hankkeen yhteydessä	145
4.2.4 Yhteysviranomaisen lausunto YVA-ohjelmasta	147
4.2.5 Yleisön osallistuminen	152
4.2.6 Aikataulu	155
4.3 Lainsäädäntö ja luvat Suomen talousvyöhykkeellä	155
4.3.1 YK:n merioikeusyleissopimus	155
4.3.2 Kansainvälinen YVA-lainsäädäntö ja EU-lainsäädäntö	156
4.3.3 Lainsäädäntö ja lupamenettelyt	156
4.4 Hankkeen suhde maankäyttöön, luonnonvaroihin ja luonnonsuojeluun liittyviin suunnitelmiin ja ohjelmiin	158
4.4.1 Suomen valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja maakuntakaavoitus	158
4.4.2 Luonnonsuojeluohjelmat	159
4.4.3 Vesien suojelu	159
4.4.4 Melutason ohjeet	160
4.4.5 Helsingin sopimus / HELCOMin suositukset	160
Luku 5	163
5 Nykytilanne hankealueella	165
5.1 Ympäristöolosuhteiden kuvaamiseen käytetyt menetelmät	166
5.1.1 Geofysikaaliset tutkimukset	166
5.1.2 Geotekniset tutkimukset	169
5.1.3 Sotatarvike tutkimukset	170
5.1.4 Kulttuuriperintötutkimukset	174
5.1.5 Ympäristön kenttätutkimukset	174
5.2 Hankealue	179
5.2.1 Suomen hankealue	180
5.3 Fysikaalinen ja kemiallinen ympäristö	182
5.3.1 Syvyysolosuhteet	183
5.3.2 Merenpohjan morfologia ja sedimentit	188
5.3.3 Neotektoniikka ja seisminen toiminta	198
5.3.4 Hydrologia	201
5.3.5 Metallit ja orgaaniset haitta-aineet	222
5.3.6 Ilmanlaatu	233
5.3.7 Ilmassa kantautuva ja vedenalainen taustamelu	234
5.4 Biottinen ympäristö	239
5.4.1 Pohjaympäristö	240
5.4.2 Planktinen ympäristö	256
5.4.3 Kalat ja kalakannat	259

5.4.4	Merinisäkkäät	263
5.4.5	Linnut	268
5.5	Suojelualueet	277
5.5.1	Natura 2000 -alueet	277
5.5.2	Kansallispuistot	285
5.5.3	Muut suojelualueet	287
5.6	Taloudelliset ja yhteiskunnalliset olosuhteet	293
5.6.1	Laivaliikenne	293
5.6.2	Kalastus	307
5.6.3	Matkailu ja vapaa-aika	313
5.6.4	Sotilasalueet	317
5.6.5	Tavanomaiset ammuksset	320
5.6.6	Muut tutkimuskohteet	328
5.6.7	Nykyinen infrastruktuuri, suunnitellut infrastruktuurihankkeet ja luonnonvarojen hyödyntäminen	335
5.6.8	Kulttuuriperintökohteet	341
Luku 6	.....	349
6	Vaihtoehdot ja reitin optimointi	351
6.1	Putkilinjan reittivaihtoehdot Suomen talousvyöhykkeellä	351
6.1.1	Nollavaihtoehto (toteuttamatta jättäminen)	353
6.1.2	Vaihtoehto 1 (C14)	353
6.1.3	Vaihtoehto 2 (C16)	354
6.1.4	Alavaihtoehto 1a/2a (Suursaaren eteläpuolitse Suomen alueella)	355
6.2	Arvioimaton reitti Viron ja Suomen talousvyöhykkeillä	357
6.3	Reitin optimointi	359
6.3.1	Toteuttavuustutkimus	359
6.3.2	Konseptisuunnittelu	360
6.3.3	Yksityiskohtainen suunnittelu	361
Luku 7	.....	367
7	Ympäristövaikutusten arvioinnin kuvaus	369
7.1	Yleistä	370
7.2	Tarkastellut vaikutukset	372
7.2.1	Suomen YVA-lainsäädäntö	372
7.2.2	Suunniteltujen toimien ja odottamattomien tapahtumien vaikutukset	372
7.2.3	Suunniteltujen toimien vaikutusten tunnistaminen	373
7.2.4	Rajat ylittävät vaikutukset	374

7.3	Projektin vaikutusten kuvaus- ja arviointimenetelmät	375
7.3.1	Ympäristövaikutusten luokittelussa käytettyjen määritelmien kuvaus.....	375
7.3.2	Vaikutuksen kokonaismerkitys	378
7.4	Vaihtoehtojen vertailu.....	379
7.5	Vaikutusalue.....	380
Luku 8	.....	383
8	Suunniteltujen toimien ympäristövaikutusten arviointi	385
8.1	Vaikutukset fyysiseen ja kemialliseen ympäristöön	388
8.1.1	Merenpohjaan kohdistuvat vaikutukset.....	389
8.1.2	Veden laatuun kohdistuvat vaikutukset.....	414
8.1.3	Ilman laatuun kohdistuvat vaikutukset	442
8.1.4	Meluvaikutukset	449
8.2	Vaikutukset biottiseen ympäristöön.....	464
8.2.1	Vaikutukset pohjaympäristöön	465
8.2.2	Vaikutukset planktiseen ympäristöön.....	478
8.2.3	Kaloihin ja kalakantoihin kohdistuvat vaikutukset	486
8.2.4	Merinisäkkäisiin kohdistuvat vaikutukset	497
8.2.5	Merilintuihin kohdistuvat vaikutukset.....	507
8.3	Vaikutus suojelualueisiin	516
8.3.1	Yleiskatsaus	516
8.3.2	Vaikutusmekanismit.....	517
8.3.3	Menetelmät ja käytetyt tiedot	517
8.4	Talouselämään ja ihmisiin kohdistuvat vaikutukset.....	529
8.4.1	Laivaliikenteeseen kohdistuvat vaikutukset	530
8.4.2	Kalastukseen kohdistuvat vaikutukset	538
8.4.3	Sotilasalueisiin kohdistuvat vaikutukset	546
8.4.4	Nykyiseen infrastruktuuriin, suunniteltuihin infrastruktuurihankkeisiin ja luonnonvarojen hyödyntämiseen kohdistuvat vaikutukset	552
8.4.5	Kulttuuriperintöön kohdistuvat vaikutukset.....	561
8.4.6	Ihmisten terveyteen kohdistuvat vaikutukset	567
8.4.7	Matkailu- ja virkistyskäyttöön kohdistuvat vaikutukset.....	578
8.4.8	Väestön hyvinvointiin kohdistuvat vaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset	584

Luku 9	603
9 Arvio odottamattomiin tapahtumiin liittyvistä riskeistä	605
9.1 Johdanto	605
9.1.1 Tarkoitus ja laajuus.....	605
9.1.2 Tutkimustulokset ja johtopäätökset	606
9.2 Riskinhallintamenettelyn kuvaus.....	607
9.2.1 Määritelmät	607
9.2.2 Riskien arviointi	608
9.2.3 Riskin siedettävyyalueet.....	611
9.2.4 Riskien siedettävyyekriteerit.....	612
9.2.5 Riskin lieventäminen/valvonta	615
9.3 Putkilinjan asennuksen aikaisten odottamattomien tapahtumien riskinarviointi	616
9.3.1 Asennukseen liittyvien vaaratekijöiden tunnistaminen	617
9.3.2 Asennustöiden laadullinen riskien arviointi	619
9.3.3 Putkilinjan asennuksen määrällinen riskien arviointi.....	620
9.3.4 Öljyvuoodoista aiheutuvien ympäristöriskien arvioinnin tulokset	626
9.3.5 Kolmansien osapuolten aluksissa oleviin ihmisiin kohdistuvien asennusvaiheen riskien arviointi.....	628
9.3.6 Kolmansien osapuolten aluksissa oleviin ryhmiin kohdistuvien asennusvaiheen riskien arviointi.....	628
9.3.7 Nord Stream -hankkeen työntekijöihin kohdistuvan yksilöriskin arvioinnin tulokset ..	629
9.4 Putkilinjan käytön aikaisten odottamattomien tapahtumien riskinarviointi	630
9.4.1 Vaaratekijän tunnistaminen	630
9.4.2 Määrällinen arviointi riskeistä, jotka johtuvat vuorovaikutuksesta laivojen kanssa käyttövaiheessa	631
Luku 10	641
10 Käytöstä poistamisen ympäristönäkökohdat	643
10.1 Käytöstä poistamiseen liittyvä oikeuskäytäntö.....	643
10.1.1 Putkien käytöstä poistaminen	644
10.2 Käytöstä poistamisen tulevaisuuden vaihtoehdot ja mahdolliset vaikutukset	646
10.2.1 Merenalaisten putkien paikalleen jättäminen.....	646
10.2.2 Putkien poistaminen kokonaan tai osittain.....	647

Luku 11	649
11 Johtopäätökset ja vaihtoehtojen vertailu	651
11.1 Nord Stream -hankkeen ympäristövaikutukset Suomessa	651
11.1.1 Ympäristövaikutusten arviointi	651
11.1.2 Vaikutusten kokonaismerkitys	652
11.2 Yhteenveto fysikaaliseen ja kemialliseen ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista ..	653
11.2.1 Vaihtoehto 0	653
11.2.2 Vaihtoehto 1, C14	653
11.2.3 Vaihtoehto 2, C16	654
11.2.4 Alavaihtoehto 1a/2a	654
11.3 Yhteenveto biottiseen ympäristöön kohdistuvista vaikutuksista	655
11.3.1 Vaihtoehto 0	655
11.3.2 Vaihtoehto 1, C14	655
11.3.3 Vaihtoehto 2, C16	656
11.3.4 Alavaihtoehto 1a/2a	657
11.4 Yhteenveto suojelualueisiin kohdistuvista	
vaikutuksista	657
11.4.1 Vaihtoehto 0	657
11.4.2 Vaihtoehto 1	657
11.4.3 Vaihtoehto 2	658
11.4.4 Alavaihtoehto 1a/2a	658
11.5 Yhteenveto talouselämään ja ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista	658
11.5.1 Vaihtoehto 0	658
11.5.2 Vaihtoehto 1, C14	658
11.5.3 Vaihtoehto 2, C16	659
11.5.4 Alavaihtoehto 1a/2a	660
11.6 Yhteenveto käytöstä poistamisen ympäristönäkökohdista	661
11.7 Yhteenveto odottamattomien tapahtumien riskien arvioinnista	662
11.8 Yhteenveto reittivaihtoehtojen ympäristövaikutusten vertailusta	663
11.8.1 Reittivaihtoehtojen 1 ja 2 vertailu	664
11.9 Valtioiden rajat ylittävät vaikutukset	665
11.10 Hankkeen toteutettavuus ja vaihtoehdot	666

Luku 12	667
12 Tietojen puute ja epävarmuustekijät	669
12.1 Tietojen puute	670
12.2 Vaikutusten arviointeihin liittyvät epävarmuustekijät.....	673
12.3 Johtopäätökset.....	670
Luku 13	677
13 Vaikutusten ehkäisemis- ja lieventämistoimet	679
13.1 Ennen YVA-selostuksen jättämistä toteutetut ehkäisemis- ja lieventämistoimen- piteet.....	680
13.1.1 Reittitutkimukset ja reitin optimointi.....	680
13.1.2 Putkilinjan tukemisen tekniset ratkaisut: muokkaustoimenpiteet	681
13.1.3 Logistiikka	681
13.1.4 Julkinen keskustelu.....	681
13.2 Suunnitelluista toimista aiheutuvien vaikutusten lieventäminen YVA-selostuksen jättämisen jälkeen	682
13.2.1 Ennen putken asentamista tehtävät tutkimukset	682
13.2.2 Sotatarvikkeiden ja ammusten raivaaminen	682
13.2.3 Merenpohjan muokkaustyöt	684
13.2.4 Putken laskeminen ja ankkurointi	685
13.2.5 Liikenteen ohjaus	686
13.2.6 Julkinen keskustelu.....	687
13.2.7 Seuranta.....	687
13.2.8 Kompensaatiot	687
13.3 Odottamattomien vaikutusten lieventäminen	687

Luku 14	691
14 Jatkosuunnittelu	693
14.1 Luvun tarkoitus ja laajuus	693
14.2 YVA- ja lupamenettelyt	693
14.3 Nord Stream -hankkeen toimet YVA-selvityksen jättämisen jälkeen	694
14.3.1 Vedenalaisten asennustöiden aikataulu.....	695
14.3.2 Putkilinjojen laskettavuus	695
14.3.3 Putkijaksojen yhdistäminen vedenalaisella hitsauksella	696
14.3.4 Kaapeliristeykset	696
14.3.5 Ankkurikäytävän tutkimus.....	697
14.3.6 Sotatarvikkeiden raivaaminen	698
14.3.7 Pohjasedimentin lisäanalyysi	698
14.3.8 Odottamattomien tapahtumien riskiarviointi	698
14.3.9 Yhteistyö kalastusalan kanssa	698
14.3.10 Lisätoimet	699
Luku 15	701
15 Ehdotus seurantaohjelmasta	703
15.1 Nord Stream -hankkeen HSE-hallintajärjestelmä	704
15.2 Ympäristövaikutusten seuranta	705
15.2.1 Asiantuntijahavainnot rakennusvaiheen aikana – nisäkkäät ja linnut	705
15.2.2 Laivaliikenteen seuranta	706
15.2.3 Kulttuuriperinnön seuranta	706
15.2.4 Pohjasedimentin seuranta.....	707
15.2.5 Vedenlaadun seuranta	707
15.2.6 Pohjaeläimistön ja kalojen seuranta	708
15.2.7 Seurantaohjelman yhteenveto	709
Lähdeluettelo	711
Liitteet I–XII	749